

منابع اقتصادی جهان

هدف

اصلی این بخش

معرفی صنایع، بخش های

خدماتی و تولیدی جهان که منابع اقتصادی

جهان محسوب می شوند، می باشد. در هر شماره، یک

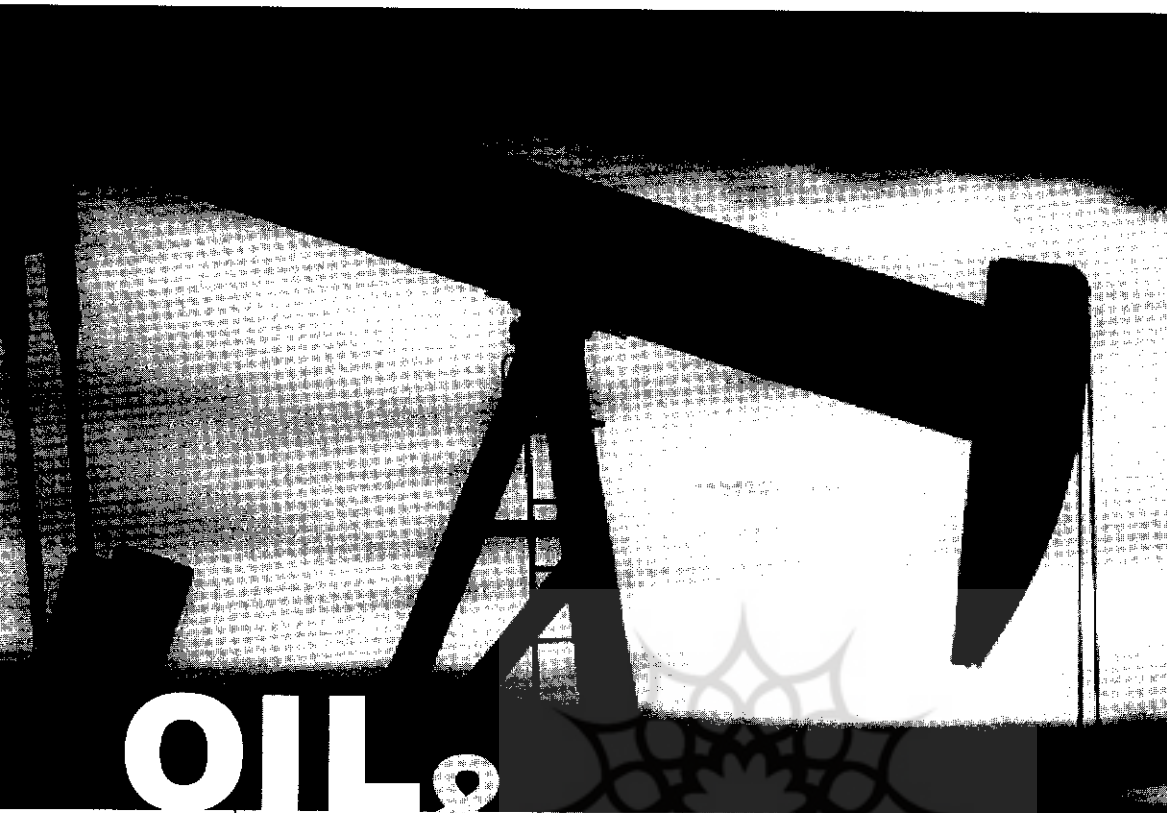
صنعت یا یک بخش خدماتی معرفی خواهد شد و

اطلاعاتی در خصوص برترین

شرکت های مربوط به آن

صنعت ارائه خواهد

شد.

OIL

GAS

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

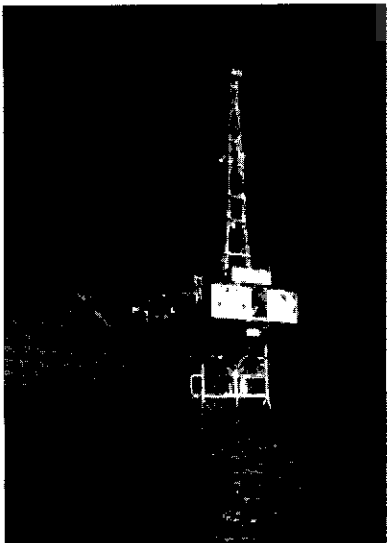
صنعت نفت و گاز

گروه مترجمان میثاق مدیران
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

گروه مترجمان میثاق مدیران
info@MisaqModiran.com

- ۱۸۵۹. حفر نخستین چاه نفت در تیتوسویل^۱ در پنسیلوانیا
- ۱۸۷۰. تاسیس شرکت نفت استاندارد بدست جان راکفلر^۲
- ۱۸۷۱. حفر نخستین چاه نفت در باکو در منطقه دریای خزر
- ۱۹۰۷. شرکتهای شل و رویال دوئیچ، شرکتی ترکیب شده را تشکیل دادند
- ۱۹۱۱. دیوان عالی ایالات متحده ورشکستی شرکت استاندارد در نیوجرسی را اعلام کرد
- ۱۹۳۸. اکتشاف نفت در کویت و عربستان سعودی
- ۱۹۴۸. کشف بزرگ ترین میدان نفتی در غوار عربستان
- ۱۹۵۶. آغاز پیمایشهای لرزه نگاری برای اکتشاف نفت
- ۱۹۵۹. آغاز حمل گاز مایع طبیعی در انگلستان
- ۱۹۶۰. تشکیل سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک)
- ۱۹۶۸. اکتشاف نفت در دامنه شمالی آلاسکا
- ۱۹۷۳. تحریم نفتی اوپک و آغاز بحران نفتی
- ۱۹۷۵. استخراج نفت از منطقه متعلق به انگلستان در دریای شمال
- ۱۹۸۳. آغاز معاملات نفتی در نیویورک

و گاز است. برخی معتقدند که نفت یک منبع جایگزین شونده است زیرا در اعماق زمین تشکیل می شود. اما دیگران معتقدند که روزی این منابع به پایان خواهد رسید. اما چه زمانی؟ تاکنون جهان ۸۵۰ میلیارد بشکه نفت مصرف کرده است. ذخایر ثابت شده فعلی، ۱۰۰۰ میلیارد بشکه است. افراد خوش بین می گویند که این صنعت مانند گذشته به یافتن منابع جدید ادامه میدهد. اما افراد بدبین معتقدند که در دهه نخست قرن بیست و یکم تولید به اوج خود خواهد رسید یعنی همان کاری که ایالات متحده (که زمانی بزرگ ترین تولیدکننده جهان بود) در دهه ۱۹۷۰ انجام داد.

در امپراطوریهای مستعمراتی اروپا توسعه یافتند.

در دهه ۱۹۷۰، با ظهور جنبشهای ملی گرا به ویژه در خاور میانه که بیشترین میزان ذخایر اثبات شده نفتی در آن جا قرار دارد، این روند تغییر کرد. دیگر، کشورهای ثروتمند نفتی نیازی نداشتند تا به حرف شرکتهای نفتی بین المللی در باره قیمت نفت گوش کنند. در سال ۱۹۶۰، این کشورها اقدام به تاسیس اوپک کردند و در عرض ۱۵ سال توانستند همه داراییهای شرکتهای بین المللی را ملی سازند. در نتیجه، شرکتهای بین المللی (اگرچه بسیاری از آنها در زمره بزرگ ترین شرکتهای دولتی جهان هستند) هم اکنون تنها کمتر از نیمی از تولید و ذخایر جهانی نفت و گاز را در دست دارند. بخش اعظم این صنعت جهانی در دست شرکتهای نفتی ملی است که در مالکیت دولتها هستند. البته، در حال حاضر این روند اندکی به نفع شرکتهای بین المللی تغییر کرده زیرا برخی از کشورهای عضو اوپک (ایران، عربستان سعودی و کویت) از شرکتهای نفتی بین المللی دعوت کرده اند تا برای اکتشاف نفت و گاز به این کشورها بازگردند.

صنعت نفت و گاز با دو چالش بزرگ مواجه است. یک چالش، آینده ذخایر نفت

نفت به صورت قیر سیاهی که به سطح زمین می آید، هزاران سال پیش در خاور میانه کشف و شناخته شد. در آن زمان از نفت برای درزگیری قایقها استفاده می شد. اما بهره برداری تجاری از این ماده، در اواسط قرن نوزدهم در ایالات متحده آغاز شد. در آن زمان، چاههای نفت در پنسیلوانیا حفر می شدند و ماده استخراج شده به عنوان نفت سفید، برای تامین روشنایی به مردم فروخته می شد. در ادامه، مراکز نفتی در مناطق مختلف جهان توسعه یافتند مانند آسیای مرکزی که راث چاپلندز و نوبلز^۳ این صنعت را در باکو ایجاد کردند و همچنین در آسیا که شرکت رویال دوئیچ^۴ در دهه ۱۸۸۰ موفق به کشف نفت در سوماترا^۵ شد.

دو سوم نخست قرن بیستم، در سیطره شرکتهای نفتی بین المللی قرار داشت. شرکتهای آمریکایی نه تنها از بازار بزرگ داخلی خود بلکه از موقعیت ژئوپلتیک ایالات متحده پس از جنگ جهانی دوم بهره می بردند. شرکتهای نفتی اروپایی نیز

1. Titusville
2. John Rockefeller
3. Rothschild and Nobels
4. Royal Dutch
5. Samatra

تکنیکهای جدیدی به کار گرفته شده اند که امکان اکتشاف و استخراج از ذخایر کوچک را هم فراهم می آورند اما افراد بدبین معتقدند که بهره برداری از منابع جدید و کوچک، باعث کاهش زودهنگام ذخایر محدود آنها خواهد شد. با روند فعلی تولید، ۱۰۴۶ میلیارد بشکه ذخایر برآورد شده، تنها ۴۰ سال دوام خواهند یافت. گاز اندک زمانی دیر تر پایان خواهد یافت: ذخایر گاز جهان که ۵۳۰۰ میلیارد متر مکعب برآورد شده اند، با سطح فعلی تولید، ۶۱ سال دوام خواهند یافت. چالش دوم، محیط زیست است. در سالهای اخیر، این صنعت گامهای بلندی در قبال کنترل نشت نفت و توسعه سوختهای پاکیزه تر که میزان سولفور و اکسیدهای نیتروس آنها کمتر است برداشته تا مانع از آلودگی هوای شهرها شود. مشکل ناشی از تغییرات اقلیمی، حتی اهمیت بیشتری دارد. کربن بعنوان یکی از عناصر نفت، از عناصر اصلی گازهای گل خانه ای است که سیستم خنک کننده سیاره زمین را نابود می کنند. هدف از پروتکل کیوتو که همه کشورهای صنعتی به استثنای امریکا آن را قبول کرده اند، کاهش سطح انتشار کربن است. واکنش اکثر شرکتهای نفتی، اعلام افزایش تلاش برای یافتن گازی طبیعی است که اثر آلوده کننده کمتری نسبت به نفت داشته باشد. گام دوم این شرکتهای تلاش برای یافتن انواع جایگزین شونده انرژی همچون انرژی خورشیدی است.

شرکتهای

صنعت نفت از ابتدا در سیطرهٔ "هفت خواهران"^۶ بود که اکثر آنها آمریکایی بوده و در آن زمان شرکت نفت استاندارد را تجزیه کرده بودند. در حقیقت، بزرگترین شرکت نفت امروز جهان حاصل ادغام تدریجی شرکت نفت استاندارد نیوجرسی (اکسون^۷) با شرکت نفت استاندارد نیویورک (موبیل^۸) است. این شرکت یکی

6.seven sisters

7.Exxon

8.Mobil

از سه عامل بزرگ در صنعت نفت است. دو عامل دیگر عبارتند از شرکت نفت بی پی^۹ و شرکت شل^{۱۰} که تقریباً در هر جای دنیا که سرمایه گذاری نفتی مجاز باشند، حضوری فعال دارند.

اخیراً شاهد موجی از ادغامها در رأس این صنعت بوده ایم. شرکتهای به دنبال توسعه خود برای مقابله با چالشهای جدید همچون استخراج نفت از آبهای عمیق غرب آفریقا و برزیل و مبارزه با چالشهای اقتصادی ناشی از نوسانات قیمت نفت هستند. قیمت نفت از بشکه ای ۱۰ دلار در سال ۱۹۹۹ به ۳۵ دلار در پاییز سال ۲۰۰۰ رسید اما در اواخر سال ۲۰۰۰ به ۲۰ دلار سقوط کرد. از سال ۱۹۹۸، اکسون با موبیل ادغام شد؛ بی پی شرکت آمو^{۱۱}، آرکو^{۱۲} و کاسترول برمه^{۱۳} را خرید. دو شرکت فرانسوی توتال^{۱۴} و الف^{۱۵} نیز با هم ادغام شدند و شرکت پتروفینا^{۱۶} ی بلژیک را خریدند. در ایالات

9.BP

10.Shell

11.Amoo

12.Arco

13.Burmah Castrol

14.Total

15.Elf

16.Petrofina

متحده، شورون^{۱۷} و تگزاکو^{۱۸} ادغام شدند و شرکتهای کونوکو^{۱۹} و فیلیپس^{۲۰} نیز در نوامبر سال ۲۰۰۱، توافقنامهٔ ادغام را امضا کردند.

همهٔ این شرکتهای، فعالیت های بالادستی همچون تولید و صادرات نفت را با فعالیت های پایین دستی همچون پالایش و بازاریابی سوخت در زنجیرهٔ جایگاههای عرضهٔ سوخت ادغام کرده اند. در پالایشگاهها، نفت خام تجزیه شده و به محصولات همچون بنزین، دیزل، نفت چراغ، گاز مایع و حلالها تبدیل می شود.

بازارها

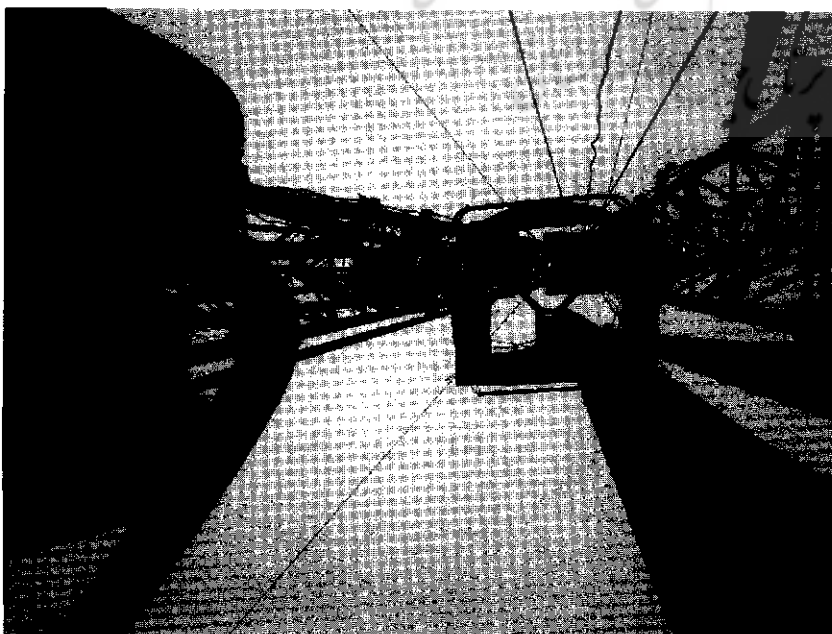
با وجود پیشرفتهای اخیر در زمینهٔ بهینه سازی انرژی در جهان، تقاضای جهانی برای نفت در سالهای اخیر به شدت افزایش یافته است و هم اکنون میزان مصرف به ۷۷ میلیون بشکه نفت در روز رسیده که پیش بینی می شود تا سال ۲۰۲۰ به روزانه ۱۱۵ میلیون بشکه برسد. تقاضا برای گاز حتی از این هم سریع تر و بیشتر است که این امر

17.Chevron

18.Texaco

19.Conoco

20.Philips

تا حد زیادی به علت مسایل زیست محیطی است. به همین علت بسیاری از شرکتها در تلاشند تا میزان تولید گاز خود را، مستقلاً یا از طریق ادغام افزایش دهند.

بازار نفت به شدت بین المللی است. چهل سال پیش، وقتی اوپک شکل گرفت، تنها پنج کشور بیش از ۱ میلیون بشکه نفت در روز تولید می کردند و نفت عمدتاً در کشورهای صنعتی مصرف میشد. حجم مبادلات تجاری آن نیز ۱۰ میلیون بشکه در روز بود. هم اینک، ۱۷ کشور بیش از ۱ میلیون بشکه نفت در روز تولید می نمایند. عمده تقاضا برای نفت، متعلق به آسیا و جهان در حال توسعه است و هم اکنون حجم مبادلات تجاری این ماده، روزانه حدود ۴۰ میلیون بشکه است. بر عکس، روند ورود گاز به بازار کندتر بوده است زیرا این ماده تنها از طریق لوله یا به صورت گاز مایع قابل حمل است که هر دو روشهایی گران قیمتند.

در خصوص عرضه، بخش اعظم افزایش در عرضه نفت و گاز متعلق به روسیه، خلیج مکزیک، کانادا، آبهای عمیق آنگولا و همچنین کشورهای عضو اوپک است. البته، میزان عرضه کشورهای غیر عضو اوپک از سال ۲۰۱۰ به بعد کاهش خواهد یافت و بازار بر وفق مراد کشورهای عضو اوپک به ویژه کشورهای خاور میانه خواهد بود که نیمی از ذخایر جهان را در اختیار دارند. در بعد تقاضا، نزدیک به نیمی از افزایش تقاضا متعلق به چین، هندوستان و دیگر کشورهای آسیایی خواهد بود. واقعیت مهم این است که نفت اوپک از شرق به آسیا روانه خواهد شد.

ناپایداری بهای نفت، معضلی برای بازار نفت است. افزایش بهای نفت به دلیل اوضاع بد اقتصادی جهان است و عاملی مهم در رکودهای اقتصادی سالهای ۱۹۷۵-۱۹۷۴، ۱۹۸۲-۱۹۸۰ و ۱۹۹۱-۱۹۹۰ بوده است. با وجود تلاش زیاد اوپک برای تثبیت قیمتها، این روند ادامه دارد و بسیاری از شرکتها در برنامه ریزی های بلند مدت خود دچار مشکل هستند.

بدون شک، سرنوشت صنعت نفت تا حد زیادی وابسته به وضع اوپک است. اوپک از طریق تنظیم میزان تولید و صادرات در زمان افزایش یا کاهش تقاضا، سعی می کند تا درآمد ۱۱ کشور عضو خود را تثبیت نماید.

فناوری

فناوری نوین در صنعت نفت و گاز متمرکز بر پردازش این محصولات است نه تولید آنها. نخستین فناوری این صنعت به دهه ۱۹۰۰ و ساخت نخستین مته های حفاری بازمی گردد. دومین پیشرفت مهم، بکارگیری پیمایشهای لرزه نگاری در اواسط دهه ۱۹۵۰ بود که به زمین شناسان اجازه می داد تا قبل از حفاری، نفت و گاز را بیابند. این امر به ویژه در تلاش برای یافتن نفت و گاز در مناطق فراساحلی اهمیت فراوان داشت. پیشرفت روشهای پیمایش سه بعدی و سپس چهار بعدی، بیش از پیش باعث دستیابی شرکتها به میدانها و حوزهای نفتی شد. بدین ترتیب شرکتها می توانند در وهله نخست و به کمک پیمایشهای لرزه نگاری، نفت و گاز را بیابند و پس از تایید اقدام به حفاری کنند. این صنعت، روشهای بهتری را برای یافتن هیدروکربن ها از طریق روشهای لرزه نگاری به کار گرفته است که یکی از مهم ترین آنها حفاری افقی در زوایای مختلف است. این شیوه باعث می شود که شرکتها بتوانند از طریق یک چاه به چندین ذخیره نفت و گاز دست یابند و در عین حال میزان

آسیب وارده به محیط زیست دریاها یا خشکی نیز تا حد قابل توجهی کاهش یابد. در مورد صنعت گاز، مهم ترین پیشرفت حاصل شده، منجمد ساختن گاز و تبدیل آن به گاز مایع است. فضایی که گاز مایع اشغال می کند ۱/۶۰۰ سوخته های بنزینی است. این ماده منجمد شده به نقاط مختلف دنیا حمل می شود. امروزه تجارت گاز مایع در سراسر جهان صورت می پذیرد و حدود ۶ درصد از کل بازار گاز جهان را تشکیل می دهد.

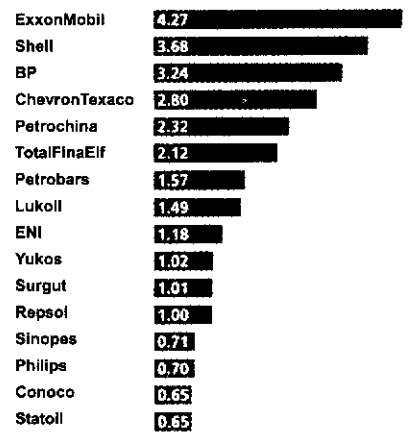
یک چالش بزرگ پیش روی شرکتهای نفتی، افزایش نگرانی در مورد گرم شدن زمین و نقش سوزاندن هیدروکربن ها در این معضل است. امروزه اکثر این شرکتها به سراغ انرژیهای قابل تجدید رفته اند. مثلاً دو شرکت شل و بی پی توجه خود را به انرژی خورشیدی معطوف نموده اند. اگرچه اکسون موبیل اعتقاد چندانی به این نوع انرژی ندارد، اما به هر حال در زمینه یافتن سوخته های هیدروژنی به جای بنزین خودروها، به دیگر شرکتهای بزرگ جهان پیوسته است. عمر نفت به پایان خواهد رسید و به همین دلیل، بسیاری از شرکتها برای محافظت از منافعیشان، امروزه خود را شرکتهای انرژی می نامند نه شرکتهای نفتی.

تأثیر اینترنت

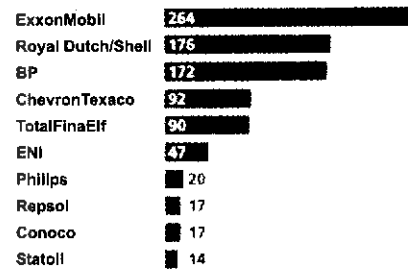
تدارکات الکترونیکی یکی از کمکهای اینترنت به صنایع جهانی از جمله صنعت نفت و گاز است و نقش بسزایی در استاندارد شدن تجهیزات این صنعت ایفا کرده است. مهمترین تاثیر اینترنت بر تجارت انرژی بوده است. از گذشته، تجارت نفت در بازار بین المللی بورس لندن و همچنین بازار بورس نیویورک، با سر و صدای بسیار کارگزاران بورس همراه بوده اما هم اینک این روند در حال تغییر به سوی صفحات الکترونیکی است. آزادسازی بازارهای گاز و برق، باعث افزایش شدید تجارت آنها شده است. در واقع، تجارت انرژی الزامی شده تا بتوان برق حاصل از شبکه های نیروگاهی و گاز حاصل از

لوله‌ها را متوازن ساخت و آنها را از دست انحصارگرایان قدیمی بیرون آورد.

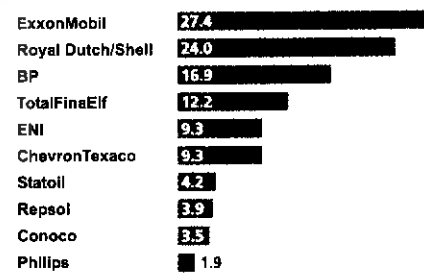
بزرگترین تولیدکنندگان نفت و گاز در سال ۲۰۰۰ (معادل میلیون بشکه نفت در روز)

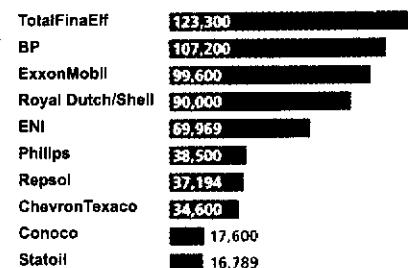
برترین شرکت‌های غربی بر اساس نقدینگی در بازار تا اواسط سال ۲۰۰۱ (میلیارد دلار)

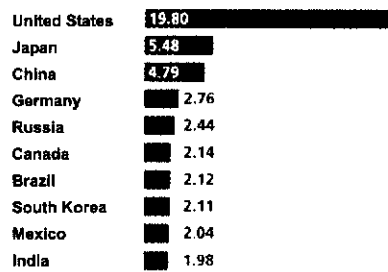
برترین شرکت‌های غربی بر اساس میزان سود پیش از کسر مالیات در سال ۲۰۰۰ (میلیارد دلار)

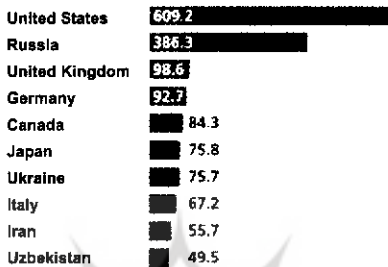
برترین شرکت‌های غربی بر اساس میزان استخدام تا پایان سال ۲۰۰۰

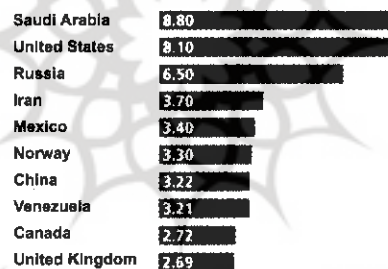
برترین کشورهای مصرف کننده نفت در سال ۲۰۰۰ (میلیون بشکه در روز)

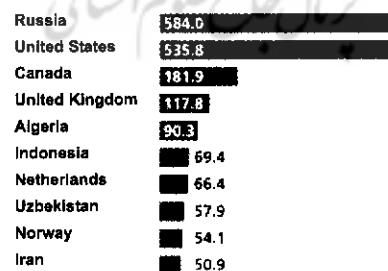
برترین کشورهای مصرف کننده گاز در سال ۱۹۹۹ (میلیارد متر مکعب)

بزرگترین تولیدکنندگان نفت در سال ۲۰۰۰ (میلیون بشکه در روز)

بزرگترین تولیدکنندگان گاز در سال ۲۰۰۰ (میلیارد متر مکعب)

ثبت فعالیتهای غرور آفرین خود را به ما بسپارید

تخصص ما:

۴ گزارش تصویری پروژه‌ها از ابتدا تا انتها

۴ تهیه و تولید گزارش مستند به صورت طبقه بندی شده

۴ برجسته کردن موفقیت شما

بر این باوریم دانش آموختگان مجرب تلویزیونی با بیش از ۲۵ سال سابقه شایستگی‌های شما را نمایان خواهند ساخت.

تلفن: ۸۸۷۸۷۵۶۴ - ۸۸۷۹۲۹۱
فاکس: ۸۸۷۷۴۳۰۸
ارتباط مستقیم مدیران: ۰۹۱۲۱۰۲۳۲۸۰

برای اطلاعات بیشتر

کتاب

جایزه: در جستجوی نفت، پول و قدرت - دانیل یرگین، ۲۱، ۱۹۹۳